

Державне управління

УДК 35:328.185

Поплавський Андрій Анатолійович

*аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

Поплавский Андрей Анатольевич

*аспирант кафедры публичного администрирования
Межрегиональной Академии управления персоналом*

Poplavskyi Andriy

*Postgraduate Student of the Department of Public Administration of the
Interregional Academy of Personnel Management*

ORCID: 0000-0002-5384-1706

**СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ
БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ
СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО
РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ БОРЬБЫ С ОРГАНИЗОВАННОЙ
ПРЕСТУПНОСТЬЮ**

**ESSENCE AND CONTENT OF PUBLIC REGULATION IN THE FIELD
OF FIGHT AGAINST ORGANIZED CRIME**

Анотація. У статті проаналізовано основні детермінанти та чинники формування організованої злочинності з урахуванням сучасних досягнень у галузях філософії, соціології та права. Уточнено науково-категоріальний апарат дослідження державного регулювання діяльності боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Зроблено спробу систематизувати сучасні зарубіжні та наукові дослідження основних понять державного регулювання діяльності боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Проаналізовано стан законодавчої бази,

позитивну та негативну динаміку впровадження проголошених в державі реформ та механізмів державного регулювання діяльності боротьби з організованою злочинністю. Акцентовано увагу на тому, що попри позитивні зрушення у регулюванні діяльності боротьби з організованою злочинністю та корупцією існує ряд проблем, які потребують контролю як з боку держави, так і громадськості.

Проаналізовано стан та джерела зародження організованої злочинності в Україні. Спираючись на дані, оприлюднені у вітчизняних та міжнародних дослідженнях, присвячених діяльності по боротьбі організованою злочинністю та корупцією, встановлено, що важливим аспектом боротьби з організованою злочинністю є викорінення корупції. Тому боротьба з корупцією повинна бути всеохоплюючою.

Розглянувши суть та зміст державного регулювання у сфері боротьби з організованою злочинністю, дійдемо висновку, що науково-категоріальний апарат поняття «організована злочинність» не є досконалим та визначається різними науковцями по різному, а міжнародний досвід державного регулювання боротьби з організованою злочинністю в українських реаліях часто не враховується. Попри те, що з боку держави зроблені значні кроки на законодавчому рівні у врегулюванні даного питання, ситуація не покращується, а статистичні дані, наведені Генеральною прокуратурою України, свідчать про зростання організованої злочинності та підкріплення її діяльності корупційною складовою. Найважливішим завданням для України зараз є забезпечення стабільності інституційної структури та посилення діяльності правоохоронних органів, спрямованої на попередження, боротьбу та протидію організованій злочинності та корупції.

Ключові слова: організована злочинність, злочинна група, злочинне підприємництво, Національна поліція України.

Аннотация. В статье проанализированы основные детерминанты и факторы формирования организованной преступности с учетом современных достижений в области философии, социологии и права. Уточнено научно-категориальный аппарат исследования государственного регулирования деятельности по борьбе с организованной преступностью и коррупцией. Сделана попытка систематизировать современные зарубежные и научные исследования основных понятий государственного регулирования деятельности по борьбе с организованной преступностью. Проанализировано состояние законодательной базы, положительную и отрицательную динамику внедрения провозглашенных в государстве реформ и механизмов государственного регулирования деятельности по борьбе с организованной преступностью. Акцентируется внимание на том, что несмотря на положительные сдвиги в регулировании деятельности по борьбе с организованной преступностью и коррупцией существует ряд проблем, требующих контроля как со стороны государства, так и общественности.

Проанализированы состояние и источники зарождения организованной преступности в Украине. Опираясь на данные, обнародованные в отечественных и международных исследованиях, посвященных деятельности по борьбе с организованной преступностью и коррупцией, установлено, что важным аспектом борьбы с организованной преступностью является искоренение коррупции. Поэтому борьба с коррупцией должна быть всеобъемлющей.

Рассмотрев суть и содержание государственного регулирования в сфере борьбы с организованной преступностью, приходим к выводу, что научно-категориальный аппарат понятия «организованная преступность» не является совершенным и определяется различными учеными по-разному,

а международный опыт государственного регулирования борьбы с организованной преступностью в украинских реалиях часто не учитывается. Несмотря на то, что со стороны государства сделаны значительные шаги на законодательном уровне в урегулировании данного вопроса, ситуация усугубляется, а статистические данные, приведенные Генеральной прокуратурой Украины, свидетельствуют о росте организованной преступности и подкреплении ее деятельности коррупционной составляющей. Важнейшей задачей для Украины сейчас является обеспечение стабильности институциональной структуры и усиление деятельности правоохранительных органов, направленной на предупреждение, борьбу и противодействие организованной преступности и коррупции.

Ключевые слова: *организованная преступность, преступная группа, преступное предпринимательство, Национальная полиция Украина.*

Summary. *The article analyzes the main determinants and factors of the formation of organized crime in the light of modern advances in the fields of philosophy, sociology and law. The scientific-categorical apparatus of the study of state regulation of the fight against organized crime and corruption has been specified. An attempt was made to systematize modern foreign and scientific studies of the main concepts of state regulation of the fight against organized crime and corruption. The state of the legislative base, the positive and negative dynamics of implementation of the reforms proclaimed in the state and the mechanisms of state regulation of the fight against organized crime are analyzed. The emphasis is placed on the fact that, despite positive changes in the regulation of the fight against organized crime and corruption, there are a number of problems that require control from both the state and the public.*

The state and sources of the origin of organized crime in Ukraine are analyzed. Based on data published in domestic and international studies devoted

to the fight against organized crime and corruption, it has been established that the elimination of corruption is an important aspect of the fight against organized crime. Therefore, the fight against corruption should be comprehensive.

Having considered the essence and content of state regulation in the field of combating organized crime, we conclude that the scientific-categorical apparatus of the concept of "organized crime" is not perfect and is determined by different scholars in different ways, and the international experience of state regulation of the fight against organized crime in Ukrainian realities is often not taken into account. Despite the fact that significant steps have been taken by the state on the legislative level in resolving this issue, the situation is not resolved, and the statistics provided by the Office of the Prosecutor General of Ukraine show an increase in organized crime and reinforcement of its activities as a corrupt component. The most important task for Ukraine now is to ensure the stability of the institutional structure and strengthen the activities of law enforcement agencies aimed at preventing, fighting and countering organized crime and corruption.

Key words: *organized crime, criminal group, criminal enterprise, National Police of Ukraine.*

Постановка проблеми. Організована злочинність та корупція, які розвиваються на теренах української держави є тими чинниками, що несуть пряму загрозу національній безпеці України. Ситуація загострюється тим, що вони впливають на всі сторони суспільного життя, розвиток держави та її місце на міжнародній арені. Попри те, що в останні роки було запроваджено ряд заходів для державного регулювання діяльності боротьби з організованою злочинністю та корупцією, їх ефективність на даний час оцінити важко.

Зазначимо на необхідності доповнення законодавства відповідними законами про боротьбу з організованою злочинністю, корупцією, тероризмом, легалізацією (відмиванням) злочинних доходів. Необхідним є

створення комплексної системи боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Важливо закріпити на законодавчому рівні діяльність спеціалізованих підрозділів правоохоронних органів, забезпечити їх організаційно-кадрову стабільність. Боротьбу з організованими групами можуть вести всі оперативні підрозділи прокуратури, слідчого комітету, органів внутрішніх справ, безпеки, митниці, податкової поліції, інших правоохоронних органів; з кримінальними організаціями та кримінальними громадами - спеціалізовані підрозділи. Це забезпечить високопрофесійний підхід та необхідну конфіденційність заходів, постійний захист прокурорів, слідчих, а також суддів, які розглядають справу про злочинну діяльність організованих формувань та інших учасників кримінальних структур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій за проблематикою. Зміст державного регулювання діяльності боротьби з організованою злочинністю та корупцією є однією з найобговорюваніших тем серед державотворців та науковців у багатьох державах світу. У даній області проведено ряд серйозних досліджень, серед яких можна назвати роботи А. Боргова, В. Кудрявцева, Н. Кузнецової, В. Лунеева, Г. Миньковского, В. Номоконова, А. Репецького, В. Устинова та інших відомих вчених. Характеристики окремих аспектів організованої злочинної діяльності розглядаються у роботах Ю. Антоняна С. Босколова, С. Ванюшкіна, Е. Галактіонова, Г. Геворгяна, А. Гурова, В. Гриба, С. Дьякова, А. Ємельянова, І. Карпеця, Н. Лопашенко, Г. Маслова, Ю. Мельникова, Е. Мохова, А. Мухіна, Б. Нургалієва, А. Наумова, Н. Подольного, А. Покаместова, О. Радченко, С. Розенко, П. Скоблікова, Г. Тамбовцева, М. Хурчак, А. Шеслер, В. Емінова, Н. Яблокова та інших дослідників. На сучасному етапі науково-теоретичне обґрунтування сучасних підходів до визначення державно-управлінської діяльності боротьби з організованою злочинністю та корупцією знайшло своє відображення у працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Е.

Демський, А. Каздим, Г. Кохан, Ю. Кузубков, Є. Логінов, М. Мельник, Р. Сенін, А. Сухаренко, О. Терещук тощо.

Роботи зазначених авторів мають, безумовно, важливе наукове і практичне значення, однак не вичерпують всіх аспектів цієї загальнонаціональної проблеми. По ряду проблем висловлені спірні судження. Є питання, які потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей (мети) статті. Проаналізувати стан наукових напрацювань та міжнародних досліджень у сфері державного регулювання діяльності боротьби з організованою злочинністю і виявити основні детермінанти та чинники діяльності по боротьбі з організованою злочинністю в Україні з урахуванням сучасних досягнень у галузях філософії, соціології та права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна організована злочинність - це глобальна проблема для всіх держав. Змикання криміналу з економічними структурами створює за допомогою корупції систему захисту від державного і громадського контролю, - ось одна з найнебезпечніших характеристик організованої злочинності. Для розуміння цього явища необхідно розібратися в самому понятті «організована злочинність».

Так, наприклад, експерти ООН розглядають це соціально-правове явище з двох позицій. У найбільш широкому розумінні організовану злочинність вони трактують як форму незаконного підприємництва, підпільну економічну систему. В цьому аспекті експерти ООН визначають організовану злочинність як одну з форм економічного підприємництва, здійснювану за допомогою протизаконних засобів, пов'язаних із загрозою застосування фізичної сили або її використанням, здирництвом, корупцією, шантажем і іншими методами, а також використанням незаконно вироблених товарів і послуг.

З іншої позиції, дане явище характеризується як серія складних кримінальних видів діяльності, що здійснюються в широких масштабах

організаціями та іншими групами, що мають внутрішню структуру, яку штовхає на це, головним чином, отримання фінансового прибутку і придбання влади [1, с. 35].

Ми погоджуємося із думкою Я. Гілінського про те, що важливо не стільки формальне визначення організованої злочинності, скільки розуміння її природи, сутності [2]. У процесі дослідження ми прийшли до висновку, що українська наукова думка недостатньо використовує у своїх пошуках розробки західних вчених. З огляду на те, що Україна стала на шлях євроінтеграції необхідність вивчення офіційних підходів до визначення понять «організована злочинність» та «державне регулювання діяльності боротьби з організованою злочинністю».

Науковці визначають два основних підходи до визначення поняття «організована злочинність». Так, зокрема, А. Закалюк наводить аргументи на користь першого підходу, за яким до організованої злочинності відносять всі злочини, які вчиняються групами з певними організаційними ознаками, які підлягають подальшій оцінці в судових інстанціях [3, с. 62]. Такий підхід є характерним в українських реаліях. Відповідно до умов другого підходу, перелік злочинів, учинення яких зараховується до організованої злочинності закріплюється у відповідних нормативно-правових актах. Такий підхід досить часто критикується науковою думкою, оскільки доведено, що діяльність організованих злочинців постійно змінюється і неможливо передбачити наперед перелік злочинних дій, які вони можуть скоїти. У багатьох країнах світу ці два підходи поєднуються.

Окрім того, зазначимо, що на практиці поняття «організована злочинність» є всеохоплюючим як для осіб, що її вчиняють, так і для визначення їх діяльності. Оскільки на даний час відсутнє розмежування даних понять, то і інтерпретація самого явища є достатньо широкою і різними кримінологами трактується по-різному. Все це в свою чергу ускладнює поле

дослідження організованої злочинності, оцінку її поширеності, дії найнебезпечніших її представників.

Звернемося до досліджень американського кримінолога Дональда Кресі, який писав, що «організований злочинець займає позицію у соціальній системі під назвою «організація», що раціонально створена для здобуття максимальних прибутків за допомогою надання незаконних послуг і виробництва легально забороненої продукції, на які є попит з боку суспільства» [4].

До прикладу, у дослідженнях іншого науковця Д. Гамбетта організована злочинність визначається як «форма управління нелегальним ринком» [5, с. 1].

Нідерландський кримінолог Пітер ван Дайен вважає, що «економічну діяльність організованих злочинців краще описувати з точки зору концепції «кримінального підприємства», ніж концептуально невизначеного поняття «організована злочинність» [6].

Таким чином, ми спостерігаємо ситуацію, коли міжнародна спільнота не має єдиного підходу до визначення поняття «організована злочинність», а відповідно і єдиного рецепту до застосування державного регулювання діяльності, пов'язаної з її протидією. Однією з найбільш популярних є точка зору, за якою сутність організованої злочинності та діяльності організованих груп найкраще відповідає термін «злочинне підприємництво». Проте такий підхід не знайшов підтримки серед українських науковців та кримінологів.

Українські кримінологи відзначають: «Для організованої злочинності характерні чіткість визначення перспективних напрямків розвитку галузей господарства, структур бізнесу і швидкість реагування на зміни економічної, соціальної та політичної кон'юнктури» [7, с. 46].

Ескалація організованої злочинності в світі сьогодні є однією з основних загроз світової безпеки. Про серйозність даного явища чимало говорилося і на Конгресі ООН з попередження злочинності та кримінального

правосуддя. На думку його учасників, процеси глобалізації та інтеграції утворили нові можливості для злочинних організацій, які використовують їх для розширення своєї діяльності. Вони стали вільніше використовувати легальну економіку для приховування своїх дій, швидкого перекладу і відмивання доходів. Застосовуючи новітні інформаційні технології, вони мають можливість підтримувати зв'язок і узгоджувати свої дії, незважаючи на державні кордони [8, с. 37].

Основними координаторами міжнародного співробітництва по боротьбі зі злочинністю стали Конгреси ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками, які скликаються раз на п'ять років, починаючи з 1955 року.

Організована злочинність пов'язана з різною незаконною діяльністю. Одним з видів такої діяльності є незаконний обіг наркотиків. Світова спільнота давно зрозуміло необхідність протистояти цьому протиправному явищу.

Послідовне вивчення проблем протидії організованій злочинності призвело до вироблення основних принципів міждержавного співробітництва в сфері боротьби з цим явищем.

У числі основних можна назвати:

- уніфікацію нормативно-правової бази протидії організованій злочинності;
- протидію фінансуванню організованої злочинності;
- імплементацію норм міжнародного права в сфері боротьби з організованою злочинністю в національне законодавство.

Організована злочинна діяльність, особливо в економічній сфері, практично повністю глобалізована. Механізми вилучення доходів злочинним чином все частіше набувають міжрегіонального і міжнародного характеру, реалізуючись на території відразу кількох країн [9, с. 36].

Глобалізація розкрила нові форми транснаціональної злочинності, наприклад, незаконну міграцію. За оцінкою експертів ООН, незаконна міграція щорічно приносить дохід у валовому обчисленні майже 7 млрд доларів США. Незаконна міграція дестабілізує в цілому обстановку в державі [10, с. 78].

Важливим аспектом державного регулювання діяльності у сфері боротьби з організованою злочинністю є викорінення корупції. Тому боротьба з корупцією повинна бути всеохоплюючою. Так, за даними Генеральної прокуратури за 2017 рік в Україні показники організованої злочинності зросли в 1,6 рази [11]. Така ситуація свідчить про необхідність впровадження додаткових механізмів державного регулювання.

Виходячи з сучасної кримінальної обстановки, законодавство по боротьбі з організованою злочинністю постійно удосконалювалося. Було здійснено ряд змін в законодавстві, а саме:

2 липня 2015 року Верховною Радою України було прийнято закон «Про Національну поліцію України» [12], відповідно до якого в Україні почала працювати нова структура – патрульна поліція.

Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [13] в редакції від 5 січня 2017 року визначено головні напрями державного регулювання та організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю.

Введено в дію Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, яке визначає порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України. Національна поліція України анонсувала створення нового підрозділу по боротьбі з організованою злочинністю.

Особлива роль у боротьбі з організованою злочинністю в Україні належить правоохоронним органам, а центральне місце у цій системі

займають органи внутрішніх справ. Основними напрямками діяльності у сфері боротьби з організованою злочинністю є: загальна організація, профілактика злочинності та правоохоронна діяльність.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У зв'язку з тим, що дії злочинних угруповань постійно змінюються та адаптуються під умови соціального середовища, організована злочинність виступає однією із найбільш серйозних проблем суспільства. Діяльність злочинних угруповань спрямована проти суспільної безпеки, державного устрою, та у переважній більшості випадків підтримується корупційною складовою.

Існує необхідність у закріпленні єдиного підходу до визначення поняття «організована злочинність» та виробленні дієвих методів державного регулювання діяльності по боротьбі з нею.

Виходячи з цього, необхідним є наступне:

1. Визначати і аналізувати нові форми організованої злочинності, а також формулювати цілі та пріоритетні напрямки правоохоронної діяльності.
2. Державна політика по боротьбі з організованою злочинністю на різних рівнях повинна бути єдиною незалежно від регіонального компонента, особливо в умовах децентралізації.
3. Державна влада повинна здійснювати економічне і матеріально-технічне оснащення правоохоронної діяльності, виробляти інформаційно-аналітичну та науково-дослідну політику в сфері протидії організованій злочинності.
4. Зміцнення міжнародно-правової бази боротьби з організованою злочинністю має йти шляхом уніфікації норм національного законодавства держав в цій сфері.

Література

1. Корчагін А.Г., Номоконов В.А., Шульга В.І. Організована злочинність і боротьба з нею: навч. допомога. Х., 2005. – 107 с.
2. Гилинский Я.И. Криминология. Курс лекцій. СПб., 2002. – С. 207
3. Закалюк А.П. Організована злочинна діяльність: сутність та потреби нормативного визначення / Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення: Матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 25–26 жовтня 2001р. – К.; Х., 2002. – С. 62.
4. Definitions of Organized Crime (Collected by K. Van Lampe). URL: <http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm#cressy>
5. Gambetta D. The Sicilian Mafia. The Business of Private Protection. Cambridge, 1993. – P. 1.
6. Definitions of Organised Crime (Collected by K. Van Lampe). URL: <http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm#cressy>
7. Коваленко О.І., Філонов В.П. Курс лекцій з криминології та профілактики злочинності. Донецьк, 1995. – 592 с.
8. Сухаренко А.Н. Протидія транснаціональної організованої злочинності: стан і проблеми / Міжнародне публічне і приватне право. - 2007. - № 2. - С. 37-38.
9. Логінов Є. Боротьба з організованою злочинністю: міжнародний аспект / Законність. 2008. - № 7. - С. 36-39.
10. Нігматуллін Р.В. Міжнародне співробітництво держав у боротьбі з організованою злочинністю: історія і сучасність / Міжнародні та національні проблеми боротьби з організованою злочинністю: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 квітня 2007 р.: в 70 4 (22) 2012 4 ч. Ч. 1 / під. заг. ред. Ф.Б. Мухаметшин. - 2007. - С. 78-88.
11. ГПУ: в Україні показателі оргпреступності выросли почти вдвое. URL:

http://protokol.com.ua/ua/gpu_v_ukraine_pokazateli_orgprestupnosti_virosli_pochti_vdvoe/

12. Закон України «Про Національну поліцію». URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
13. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.

References

1. Korchaghin A.Gh., Nomokonov V.A., Shuljgha V.I. (2005), *Orghanizovana zlochynnistj i borotjba z neju: navch. dopomogha* [Organized crime and the fight against it: teach. help.], Kharkiv, Ukraine.
2. Ghylynskyj Ja.Y. (2002), *Krymynologyja. Kurs lekcyj* [Criminology. Course of lectures.], SPb., Russia.
3. Zakaljuk A.P. (2002), “Organized criminal activity: the essence and needs of normative definition”, *Novyj Kryminaljnyj kodeks Ukrajinj: Pytannja zastosuvannja i vyvchennja: Mater. mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [New Criminal Code of Ukraine: Issues of Application and Study: Mater. international science-practice conf.], Kharkiv, Ukraine, p. 62.
4. *Definitions of Organized Crime* (Collected by K. Van Lampe), available at: <http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm#cressy>
5. Gambetta D. (1993), *The Sicilian Mafia. The Business of Private Protection*. Cambridge, USA.
6. *Definitions of Organised Crime* (Collected by K. Van Lampe), available at: <http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm#cressy>
7. Kovalenko O.I., Filonov V.P. (1995), *Kurs lekcyj z kryminologhiji ta profilaktyky zlochynnosti* [Course of lectures on criminology and crime prevention], Doneck, Ukraine.

8. Sukharenko A.N. (2007), "Countering Transnational Organized Crime: State and Problems", *Mizhnarodne publichne i pryvatne pravo* [International public and private law], vol. 2, pp. 37-38.
9. Loghinov Je. (2008), "Fighting Organized Crime: An International Aspect", *Zakonnistj* [Legality], vol. 7, pp. 36-39.
10. Nighmatullin R.V. (2007), "International cooperation of states in the fight against organized crime: history and modern times", *Mizhnarodni ta nacionaljni problemy borotjby z orghanizovanoju zlochynnistju: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, [International and national problems of the fight against organized crime: international materials. science-practice Conf], vol. 1, pp. 78-88.
11. The GPU "In Ukraine, the indicators of organized crime almost doubled", available at:
http://protokol.com.ua/ua/gpu_v_ukraine_pokazateli_orgprestupnosti_virosli_pochti_vdvoe/ .
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "About the National Police", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On the Organizational and Legal Foundations of Combating Organized Crime, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.